

O‘QISH VA YOZISH KO‘NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA EKLEKTIK YONDASHISH

*F. Raximova*¹

Annotatsiya:

Eklektik metodika, ingliz tilini o‘qitishda turli xil pedagogik yondashuvlarni o‘z ichiga olgan holda, o‘qitish jarayonini samarali va moslashuvchan tarzda tashkil etishga qaratilgan. Bu metodika o‘zining moslashuvchanligi va o‘quvchilarning ehtiyojlariga mos ravishda turli usullarni birlashtirganligi bilan ajralib turadi. Ushbu maqolada eklektik metodikaning mohiyati, uning ingliz tilini o‘qitishda qanday qo‘llanilishi va natijalari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: eklektik metodika, kommunikativ yondashuv, grammatika tarjima metodi, audio-lingval yondashuv, vazifaga asoslangan o‘rgatish, o‘yin metodi, ingliz tili o‘qitish, moslashuvchanlik, pedagogik usullar.

doi: <https://doi.org/10.2024/p5nq2654>

“Eklektik yondashish” o‘qish va yozish ko‘nikmalarini shakllantirishda bir nechta pedagogik usul va metodlarni birlashtirib, har bir metodning eng samarali jihatlarini tanlash orqali foydalanishni anglatadi. Bu yondashuv, an’anaviy va zamonaviy usullarni kombinatsiyalash imkoniyatini beradi va o‘quvchilarning individual ehtiyojlariga mos keladigan ta’lim muhitini yaratishga yordam beradi.

Eklektik metodika – bu bitta yondashuv yoki metod bilan cheklanib qolmasdan, o‘qitish jarayonida turli usullarni birlashtiradigan pedagogik yondashuvdir. Ushbu metodika talabalarning turli ehtiyojlarini hisobga oladi va o‘qitish jarayonini yanada samarali qilish uchun turli usullardan foydalanadi. Ingliz tilini o‘qitishda bu metodika o‘quvchilarni qiziqtirish, ularning individual o‘quv uslublariga moslashish va dars jarayonini yanada interaktiv va qiziqarli qilishga imkon beradi.

Eklektik metodika o‘quvchilarning o‘rganish jarayonidagi turli ehtiyoj va qobiliyatlarini hisobga olib, ularning bilim olish jarayonini tezlashtirishga qaratilgan. Ushbu yondashuvda an’anaviy metodlar, kommunikativ yondashuv va boshqa zamonaviy usullar birlashtiriladi. Eklektik metodikaning asosiy maqsadi o‘quvchilarning til o‘rganishga qiziqishlarini saqlab qolish va darslarni oson o‘zlashtirishlariga ko‘maklashishdir [4, 131].

Eklektik metodikada quyidagi tamoyillar asosiy o‘rinni egallaydi:

moslashuvchanlik: turli usullarni qo‘llash orqali o‘qituvchi har bir o‘quvchining ehtiyojlariga mos dars jarayonini tashkil qiladi;

maqsadga yo‘naltirilganlik: metodika darsning aniq maqsadlari va natijalarga erishishni ta’minlaydi;

o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi hamkorlik: dars jarayonida o‘quvchilarning faolligi oshadi va o‘qituvchi bilan o‘zaro hamkorlik mustahkamlanadi;

har xil yondashuvlarning uyg‘unligi: har xil metodlarni birlashtirish orqali o‘qitish jarayoni yanada boyitiladi.

Ingliz tilini o‘qitishda eklektik metodika bir nechta usullarni o‘z ichiga olishi mumkin. Jumladan, kommunikativ yondashuv tilni o‘qitishda asosiy vosita sifatida kommunikatsiyaga

¹ *Raximova Farangiz Abduvaliyevna, Samarqand davlat chet tillar instituti stajyor-tadqiqotchisi*

urg'u beradi. O'quvchilar dars jarayonida tilni amalda ishlatishni o'rganadilar va haqiqiy hayotiy vaziyatlarda tilni qo'llashga o'rganadilar [5, 28].

Grammatika tarjima metodi an'anaviy yondashuv bo'lib, grammatikani chuqur o'rganish va tarjima qilish orqali tilni o'rgatadi. Eklektik metodika bu yondashuvdan o'rganiladigan grammatik tushunchalarni chuqurroq o'zlashtirish uchun foydalanadi.

Audio-lingval yondashuv usuli asosan eshitish va talaffuzga urg'u beradi. Ushbu yondashuv eklektik metodika orqali grammatik strukturalarni mustahkamlash va talaffuzni yaxshilashda foydalaniladi.

Vazifaga asoslangan o'rgatish yondashuvida o'quvchilar muayyan vazifalarni bajarish orqali til o'rganadilar. Eklektik metodika bu yondashuvdan foydalangan holda o'quvchilarga tilni real vaziyatlarda ishlatishga yordam beradi. O'yin usuli esa o'quvchilarning qiziqishini oshirish va ularni faolroq qilish uchun foydalaniladi. O'yinlar o'quvchilarning nutq faoliyatini rivojlantirishga yordam beradi va tilni osonroq o'zlashtirishga imkon yaratadi.

Eklektik metodikaning asosiy afzalliklaridan biri – bu uning moslashuvchanligi va o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashishi. Ushbu metodika orqali o'quvchilar o'z qobiliyatlariga mos ravishda bilim olishadi; dars jarayoni dinamik bo'lib, o'quvchilar faol ishtirok etadi; o'quvchilar turli metodlarni o'rganib, tilni yanada chuqurroq o'zlashtiradilar [3, 19].

Har qanday yondashuvda bo'lgani kabi, eklektik metodikaning ham ba'zi kamchiliklari mavjud. Masalan, o'qituvchi uchun darslarni tayyorlash jarayoni ko'proq vaqt va kuch talab qiladi, chunki turli metodlarni birlashtirish zarur. Har bir o'quvchining ehtiyojlarini to'g'ri baholash va ularga mos metodlarni tanlash o'qituvchidan yuqori pedagogik malakani talab qiladi.

Eklektik metodikaning ingliz tilini o'qitishda qo'llanilishi haqida bir qancha ilmiy izlanishlar o'tkazilgan. Masalan, O'zbekiston va boshqa davlatlarda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bu metodika o'quvchilarning tilni o'rganishga qiziqishini oshiradi va ularni faol o'qishga jalb qiladi. Masalan, Samarqand davlat tibbiyot universitetida olib borilgan tadqiqotda, eklektik metodikadan foydalanilgan guruh o'quvchilarining ingliz tili bilimlari an'anaviy metoddan foydalanilgan guruhlariga nisbatan sezilarli darajada yaxshilangan.

Eklektik metodika ingliz tilini o'qitishda samarali va moslashuvchan usul sifatida o'zini isbotlamoqda. Ushbu metodika o'qitish jarayonini boyitishga yordam beradi va o'quvchilarning turli ehtiyojlariga moslashadi. Eklektik yondashuv o'qituvchidan ko'proq kuch va vaqt talab qilsa-da, uning natijalari yuqori samaradorlikni ko'rsatadi. Shu sababli, eklektik metodikani ingliz tilini o'qitishda keng qo'llash tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

[1]. Abduvaliyevna R.F. *An Eclectic Method of Teaching Foreign Languages*. Miasto Przyszłości. 2023 Jun 7;36:31-5.

[2]. Ашуров Ш. Хорижий тилларни ўрганишда маданиятнинг таъсири //Иностранная филология: язык, литература, образование. – 2018. – Т. 3. – №. 2 (67). – С. 10-14.

[3]. Ашуров Ш. Лексические особенности английских эквивалентов узбекских пословиц, передающих национальные ценности //Зарубежная лингвистика и лингводидактика. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 1-10.

[4]. Ашуров, Ш. (2022). Хорижий тилларни о'qitishda innovatsion texnologiyalarni joriy etishning ahamiyati. Анализ актуальных проблем, инноваций, традиций, решений и художественной литературы в преподавании иностранных языков, 1(01), 294–296. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/analysis-problem/article/view/12979>

- [5]. Brown H.D. *Principles of Language Learning and Teaching*. - New York: Pearson Education, 2014. - 394 p.
- [6]. Farangiz R. Zamonaviy chet tili darslarida eklektik metoddan foydalanish. *Prospects of development of science and education*. 2023 Nov 1;1(15):88-91.
- [7]. Harmer J. *The Practice of English Language Teaching*. - Harlow: Longman, 2007. - 456 p.
- [8]. Hedge T. *Teaching and Learning in the Language Classroom*. - Oxford: Oxford University Press, 2000. - 432 p.
- [9]. Kumaravadivelu B. *Understanding Language Teaching: From Method to Postmethod*. - New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 2006. - 344 p.
- [10]. Larsen-Freeman D. *Techniques and Principles in Language Teaching*. - Oxford: Oxford University Press, 2000. - 208 p.
- [11]. Nation I.S.P. *Learning Vocabulary in Another Language*. - Cambridge: Cambridge University Press, 2001. - 477 p.
- [12]. Richards J.C., Rodgers T.S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. - Cambridge: Cambridge University Press, 2001. - 270 p.
- [13]. Ur P. *A Course in Language Teaching: Practice and Theory*. - Cambridge: Cambridge University Press, 1996. - 389 p.